

Německo a vojenský krizový management – mezi jistotami a nejistotami

Arthur Hoffmann

Radikální změny v bezpečnostním prostředí přinutily Německo nebo mu umožnily (podle zorného úhlu pozorovatele) nově posoudit, zda, jak a proč použije ozbrojené síly jako nástroj zahraniční a bezpečnostní politiky. Je pravda, že „*problém využití vojenské síly jako nástroje zahraniční politiky jinak než pouze k sebeobraně byl příčinou největšího rozštěpení mezi politickými stranami v zahraničněpolitické problematice od přijetí východní politiky (Ostpolitik). Ani rozmístění INF [intermediate nuclear forces – rakety středního doletu s jadernou náloží – pozn. překl.] v Německu, i když budilo daleko větší veřejnou pozornost, tolik nerozdělovalo politickou elitu.*“¹ Avšak v roce 1996 se tyto názorové rozdíly – jak naznačoval tehdejší ministr obrany Rühle – zdály překonány: „*V několika letech se vytvořil nový konsenzus, pokud jde o základní úkoly německé bezpečnostní politiky i poslání a roli německých ozbrojených sil. Vítám s povděkem tento vývoj.*“²

Význam takto dosaženého „konsenzu“ ocenil tehdejší ministr zahraničních věcí Klaus Kinkel ve svém projevu na téma Německá zahraniční a bezpečnostní politika v mezinárodním krizovém managementu od roku 1990:³ „*Konsenzus, kterého bylo nyní dosaženo napříč politickými stranami, má pro německou zahraniční a bezpečnostní politiku rozhodující význam. Zajišťuje potřebný pevný základ pro naplňování naší role spolehlivého aliančního partnera (Bündnis- und Partnerschaftsfähigkeit) v rámci NATO, Evropské unie i ZEU. A tato schopnost spolupůsobit v případech potřeby i vojensky – se všemi právy i povinnostmi – má rozhodující význam pro postavení naší země v Evropě i v OSN a pro náš vliv téměř ve všech mezinárodních organizacích.*“⁴

Leč existuje skutečně tak jasný a stabilní konsenzus o nové roli pro Německo a pro Bundeswehr zvláště, jak naznačili Rühle a Kinkel? S touto otázkou souvisejí další dvě: Za prvé, o jaký druh „konsenzu“ má jít? O nový „společenský konsenzus“, či o „konsenzus napříč stranami“, nebo o oba? Ve shora uvedeném citátu se Kinkel zmiňuje o konsenzu „napříč stranami“, ale na jiném místě k němu přiřazuje „*široký veřejný konsenzus o nové politice spolupodpovědnosti také při operacích pro udržení míru pod záštitou OSN.*“⁵ Avšak rozsah této stati umožňuje zaměřit se pouze na otázku konsenzu „napříč stranami“. Za druhé, jaká je z pohledu vlády přesná role – což je i nevyhnutelná institucionální otázka –, o jaké bylo údajně dosaženo nového konsenzu? Pro zodpovězení těchto otázek je zapotřebí zaměřit v následující části analytický pohled na postoje SPD, Aliance 90/Zelených, PDS i Kohlovy vlády a komentovat zjištěné skutečnosti zejména s jejich specifickým zaměřením na volby v roce 1998.

Postoj německé vlády před federálními volbami v roce 1998

Postoj a zájmy předchozí vlády jako jednoho celistvého souboru je přirozeně nesnadné přesně determinovat. Za prvé, protokoly jednání kabinetu nejsou dostupné. Za druhé, mezi stranami i uvnitř stran vládnoucí koalice existovaly názorové rozdíly týkající se přesné role Bundeswehru v mírových operacích a úkolech krizového managementu. Příkladem této skutečnosti je Albánie.⁶ Přes tyto názorové rozdíly bylo pochopitelně možné rozpoznat oficiální vládní politiku ve vztahu k Bundeswehru. Nejzákladnější a nejsrozumitelnější oficiální vyjá-

dění k této problematice lze nalézt v *Bílé knize* spolkové vlády o bezpečnostní a obranné politice.⁷ Kromě své základní funkce kolektivní obrany získal Bundeswehr nové zaměření – podporu prevence mezinárodních konfliktů a opatření krizového managementu, a to jednak v rámci „*multinacionálních aktivit krizového managementu NATO a ZEU*“, jednak/nebo „*přiměřeným způsobem v rámci operací vedených pod patronátem OSN a OBSE*“.⁸

Aby byl Bundeswehr způsobilý podporovat opatření krizového managementu nepokrytá článkem V. Washingtonské smlouvy (kolektivní obrana), bylo nutné transformovat jeho části ve vysoce mobilní síly (síly krizového reagování – *Krisenreaktionskräfte*), které by mohly pokrýt celé spektrum možných nasazení – od moderní partyzánské války až po bojové mise ve stylu války v Perském zálivu.

„*Německý kontingent sil krizového reagování musí být příslušně materiálně vybaven pro vedení tříložkových operací v kooperaci se spojenci a pro pokrytí celého spektra možných úkolů od moderní partyzánské války až po operace proti silám vyzbrojeným vyspělou technologií.*“⁹

Bílá kniha však neobsahuje žádné zřetelné indikace týkající se institucionálního rámce (respektive rámců) pro různé druhy možných úkolů krizového managementu, jako je např. udržování míru, vynucování míru, bojové mise... Pouze upozorňuje na skutečnost, že síly rychlého reagování musejí být schopné akce v rámci NATO, ZEU, OSN či OBSE: „*Tyto síly musejí být takové, aby jejich jednotlivé složky mohly působit jako součást hlavních větších jednotek pro mise NATO, ZEU, OSN nebo OBSE.*“¹⁰ Ačkoli se tedy představa o předpokládané roli Bundeswehru zdála poměrně jasná – tj. měl by být schopen nasazení ve všech druzích misí krizového managementu (včetně humanitárních) –, Bílá kniha jako formální vyjádření tehdejší vládní politiky obsahuje nevyřešené otázky týkající se přesných důvodů pro taková nasazení a institucionálního rámce pro takovou roli.

Nicméně krize v bývalé Jugoslávii v mnohém napomohla k vyjasnění těchto záležitostí. Poměrně dost jasné ideje byly vyjádřeny v rozhovorech a diskuzích s oficiálními pracovníky Ministerstva obrany i Ministerstva zahraničních věcí.¹¹ V souvislosti se zkušenostmi UNPROFOR, s jejich nedostatky a se skutečností, že si Srbové s OSN hráli na „*tancujícího medvěda*“, poukazovali někteří pracovníci na určité „*rámčové principy*“ budoucí německé politiky se zřetelem k nasazení Bundeswehru:

* Nasazení Bundeswehru předpokládá, že ve hře jsou německé zájmy, které by ovšem měly být omezeny na Evropu a na její nejbližší okolí (toto stanovisko spíše převládalo v uvažování pracovníků Ministerstva obrany a také vycházelo ze vzpomínek na Somálsko).

* K nasazením Bundeswehru by mělo docházet v mnohonárodním rámci a je k nim zapotřebí mezinárodní mandát. Takový mandát může poskytnout OSN nebo OBSE.

* Jen ve zcela jasných případech tradiční kapitoly VI. Charty OSN, v nichž jde o udržení míru nebo o čistě humanitární mise, je možné nasazení Bundeswehru pod velením OSN. Všechny ostatní formy jeho nasazení, kdy jde o bojové mise či o mise k vynucení míru, musejí mít mandát OSN nebo OBSE, ale mohou se uskutečnit jen pod velením a kontrolou NATO (nebo možná v budoucnu ZEU). To znamená, že nemůže existovat žádná automatická formule pro německou účast, jak předpokládala koncepce stálých sil OSN. Také idea mírových sil OBSE se setkávala se strohým odmítáním. Novou formulí se stalo „*subkontraktní*“ řešení. Operační krizový management v Evropě mohou zajišťovat pouze existující vojenské organizace NATO a ZEU, není tedy zde zřejmě žádná role pro OSN nebo OBSE. Je toto role, o níž existuje nový konsenzus napříč stranami?

Odpověď na tuto otázku má dva aspekty. Za prvé, existovala nikterak zanedbatelná opozice (zejména vzhledem k podzimním federálním volbám v roce 1998) vůči tomu, co Bundeswehr *dělá*. Za druhé, je rozdíl mezi tím, co Bundeswehr *dělá* a co *je způsobilý dělat*. Široká podpora Bundeswehru napříč stranami vycházela tedy z toho, co Bundeswehr v současnosti *dělá*, nikoli z toho, co *je* a potenciálně *bude způsobilý dělat*, tj. z celého spektra aktivit krizového managementu, jak si představovala předchozí německá vláda. Oběma aspektům bude dále věnována pozornost.

PDS

PDS zaujímá přímočarý postoj. Odmítá ideu bojových misí pod vlajkou OSN či jakoukoli jinou. Podle PDS existoval trend k dominanci vojenské a mocenské politiky v mezinárodních vztazích. PDS tvrdí, že se NATO stále větší měrou vyvíjelo v intervenční alianci se zájmy daleko přesahujícími sféru jeho vlastního teritoria. PDS je tedy proti „mimosférové“ (out-of-area) doktríně NATO, která by podle její argumentace měla být vzata zpět, a úkoly NATO by měly být omezeny na obranu jeho členů. PDS se proto staví proti jakémukoli rozšiřování role Bundeswehru a chtěla by omezit poslání německých ozbrojených sil na národní obranu. Centrální strukturou evropského mírového uspořádání by se měla stát spíše OBSE jako regionální organizace OSN.¹²

Aliance 90/Zelení

Aliance 90/Zelení se vždycky považovala za nemilitaristickou stranu a za stranu pasivní rezistence, a proto vždy odmítala používání vojenské síly jako politického nástroje. Po válce v Perském zálivu byla tedy linie strany poměrně vyhraněná – žádné nasazení německých vojáků v zahraničí. Pak ovšem došlo ve straně k značným názorovým rozdílům v souvislosti s prohloubením krize v bývalé Jugoslávii. K první vážné roztržce došlo v roce 1993, kdy Regionální rada tohoto seskupení hlasovala jak pro německou účast v misích OSN v případech vyložené agrese a genocidy, tak i pro vojenský zásah OSN v Bosně. Důvodem tohoto rozhodnutí byla skutečnost, že se válka a s ní spojené krutosti staly pro členy tohoto seskupení záležitostmi lidských práv, a to zejména pro feministické křídlo strany, které bylo šokováno znásilňováním bosenských žen soldateskou četníků, a proto se stalo jedním z nejsilnějších podporovatelů vojenských opatření.¹³

I když někteří „realisté“ v Alianci 90/Zelení podporovali tento postoj, vyvolal ve straně prudkou opozici. Nakonec nedošlo k žádnému programovému posunu. Zelení si přejí politiku integrace do mezinárodních institucí a zcivilizování mezinárodní politiky, zdrženlivou zahraniční politiku a skoncování s mocenskou politikou. Jsou přesvědčeni o tom, že „ekologicko-solidaristického“ světového mírového uspořádání může být dosaženo pouze civilními, občanskými prostředky.¹⁴ Nejsou ochotni podporovat žádné vynucovací mírové či bojové mise. Odmítají proto všechny koncepce typu „mírové podpůrné operace“ (peace support operation), které zastává NATO a které zahrnují všechna opatření od akcí k udržení míru až po bojové mise. Trvají na svém názoru, že „válka a hrozba válkou... je tím nejhorším, nelegitimním mocenským prostředkem“, a proto musí být vyloučena jako nástroj řešení konfliktů.¹⁵

I když Joschka Fischer dal osobně najevo, že je čas, aby strana upustila od strnulé opozice vůči použití síly, a v tomto duchu vydal politický dokument, v němž vyzval „k redefinování zahraničněpolitických principů Zelených“,¹⁶ oficiální stranická linie zůstávala dost nekompromisní. První náčrt volebního programu Strany zelených z 13. října 1997 pod názvem *Zelená je změna*¹⁷ prakticky potvrdil shora zmíněnou stranickou linii. Aliance 90/Zelení si stále klade za cíl zrušení NATO i Bundeswehru a podporuje plán na vybavení OSN a OBSE potřebnými nástroji pro uplatnění v celém spektru krizového managementu.

SPD

Ve své houževnaté snaze stát se *Regierungsfähig* (získat způsobilost vládnout) prošla SPD velmi dlouhou cestou od „operací humanitární podpory“ přes „operace pouze k udržení míru“ pod velením OSN až po „vypočitatelnější, hodnověrnější a eurokompatibilnější“¹⁸ zahraniční politiku. V tomto směru diskuzní příspěvek komise SPD pro zahraniční a bezpečnostní politiku specifikoval, že Bundeswehr kromě svého obranného poslání „může být nasazen při mírových operacích jako v současné době v Bosně“.¹⁹ Nasazení Bundeswehru vyžaduje mandát od OSN nebo OBSE, přičemž pouze Rada bezpečnosti OSN může legiti-

zovat vojenské sankce. Naznačuje to pouze „subkontraktní“ postoj? Do značné míry ano! I když by SPD chtěla podpořit snahu Německa o status stálého člena Rady bezpečnosti OSN,²⁰ v budoucnu se spíše počítá s omezenou operační rolí OSN: „... ve sféře udržování míru jsou pro akci OSN hlavní možnosti v obdobích před propuknutím a po ukončení nepřátelských akcí. Zde právě mise modrých přileb OSN přispívaly a přispívají ke stabilizaci míru.“²¹

Stanou-li se nezbytnými vojenské sankce, může OSN svěřit mandát „některé alianci, regionálnímu bezpečnostnímu systému (OBSE, OAJ) či jiné skupině států k zajištění předpokladů pro obnovení míru“.²² Jinými slovy řečeno, „sebezplnomocnění ze strany NATO vůbec nepřichází v úvahu“, což je něco, „co nelze tak explicitně slyšet od ministra zahraničí Kinkela nebo od ministra obrany Rühého“, jak tvrdil Verheugen.²³ OBSE by rovněž měla mít postavení síly angažované v udržování míru, a proto SPD navrhuje vytvořit štáb OBSE pro udržování míru a pro alokaci vojenských zdrojů potřebných pro mírové operace.²⁴ Z pohledu SPD „se vojenský význam NATO snížil“,²⁵ ale do určité míry „může také – jak ukázal konflikt v bývalé Jugoslávii – přispívat ke kolektivnímu zabezpečování míru“.²⁶ SPD jasně nesouhlasí s „obnovováním funkce NATO jako globálního intervenčního nástroje“.²⁷

Diskuzní příspěvek SPD explicitně nepoužívá jazyka Bílé knihy (partyzánská válka, operace proti silám vybaveným vyspělou technologií), ale zůstává u výrazů jako „udržení míru“, „vojenské sankce“ apod., což umožňuje jistou obecnost. Tato obezřetnost je pochopitelná vzhledem ke skutečnosti, že SPD je stále stranou s hlubokými názorovými rozdíly. Katrin Fuchsová, členka zahraničněpolitické a bezpečnostněpolitické komise SPD, ve svém vystoupení připomněla, že „někteří [zde měla K. Fuchsová na mysli zejména Karstena Voigta – pozn. aut.] nás chtějí přesvědčit o tom, že dnešní rizika lze řešit vojenskými prostředky“. To – jak prohlásila – je chybná analýza.²⁸ Podle člena bezpečnostní pracovní skupiny SPD Kolbowa tento názor stále zastává podstatná menšina v řadách SPD.

Význam Jugoslávie

Obezřetný jazyk diskuzního dokumentu SPD souvisí i s druhým argumentem, že Bundeswehr má širokou podporu v tom, co v současné době dělá, nikoli v tom, co je nebo bude potenciálně způsobilý dělat. Co vlastně dělá? Je nasazován k podpoře Daytonské mírové dohody, která ukončila domácí konflikt na německých prazích. Jak uvedl Hans Maull ve své významné studii Německo v jugoslávské krizi: „Je mimo pochybnost, že televizní prezentace války a zkázy v Chorvatsku a v Bosně měla hluboký vliv na veřejné mínění. Obecným pocitem bylo přání zastavit tento masakr. Koneckonců šlo o zemi vzdálenou jen pár hodin jízdy, kterou mnozí Němci znali z vlastních zkušeností a v níž mnozí měli přátele či známé.“²⁹

Jak již bylo shora zmíněno, byly to vskutku události v bývalé Jugoslávii, které dokonce změnily názory některých poslanců Aliance 90/Zelených (i když programově zcela odmítajících takovýto druh nasazení). Poslanci tehdy opoziční SPD, dotazovaní na faktory, které časem změnilly jejich názory, uvedli v rozhovorech následující důvody:

- * souhlas Spolkového ústavního soudu s vládní interpretací Základního zákona;
- * obratné zvládnutí situace tehdejším ministrem obrany Rühem;
- * a především pokračující válka v bývalé Jugoslávii, v níž se všechna nevojenská opatření k zastavení „etnických čístek“ a vraždění zdála marná.³⁰

Zdůrazňování Jugoslávie potvrzuje Franz Borkenhagen, který uvádí, že „ukrutnosti v Bosně a Hercegovině byly rozhodující pro hlasování většiny poslanců německého Spolkového sněmu ve prospěch přispění německého Bundeswehru v rámci NATO“.³¹

* * *

Jaký závěr by bylo možné vyvodit ze shora uvedeného? Za první, PDS a Aliance 90/Zelení zcela odmítali vládní pojetí nové role a poslání Bundeswehru. To může mít významné implikace, když má nyní Aliance 90/Zelení účast ve vládě. Za druhé, zdá se, že může existovat konsenzus napříč stranami, dochází-li k nasazení vojenské síly ve vnitro-

státních konfliktech v zájmu zastavení krutostí a „etnických čistek“. Právě v takových případech se lze domnívat, že rozhodující roli hraje zeměpisná blízkost. Čím blíže k vlastnímu domovu, tím pravděpodobnější je zásah. A v neposlední řadě i vzhledem k tomu, že Bílá kniha primárně vyjadřuje regionální hlediska. Za druhé, předpokládat, že podpora úsilí IFOR a SFOR znamená podporu všech druhů úkolů mezinárodního krizového managementu, ať vnitrostátních, či mezistátních, je poněkud unáhlené. Co třeba nějaký jiný scénář války v Perském zálivu à la 1990 anebo současné problémy kolem zbrojních dohlížecích misí OSN? Velká Británie vyslala do oblasti Perského zálivu na podporu spojeneckých sil letadlovou loď královského loďstva *Invincible* jako zřetelný signál, že „je připravena použít síly, selže-li diplomacie“, jak prohlásil ministr obrany George Robertson.³² A co Německo? Existoval by konsenzus napříč stranami pro takový druh nasazení? Bývalý ministr obrany Rühle na otázku, zda by němečtí vojáci mohli být v budoucnu nasazení v Perském zálivu, odpověděl, že „dokud neexistuje potřeba nasazení v Zálivu, není tedy nijaký důvod o tom spekulovat“.³³ Rühého vyjádření (příčemž dalším příkladem je diskuzní dokument SPD) je příznačné pro daný problém, tj. pro debatu či nedebatu, která se vyhýbá diskuzi o úloze ozbrojených sil nad rámec vnitrostátního nasazení k zastavení lidských útrap a znásilňování lidských práv. To by skutečně mohla být výzva pro německé politické vedení – vstoupit do otevřené veřejné diskuze o roli Bundeswehru. Místo toho se však prostě vyhýbá kontroverzním diskuzím. „Nechme spící psy napokoji“, taková je ovšem legitimní strategie, jak se vyhnout nikoli nutným politickým kontroverzím zejména v době, kdy Bundeswehr zápolí s vážnými problémy v očích veřejnosti.³⁴

Je však problematické, zda taková strategie skutečně zajišťuje „potřebný pevný základ pro naplňování role Německa jako spolehlivého aliančního partnera v rámci NATO, EU i ZEU“. A tato schopnost – řečeno Kinkelovými slovy – má „rozhodující význam pro postavení naší země v Evropě i v OSN a pro náš vliv téměř ve všech mezinárodních organizacích“.³⁵

Při bližším zvážení se tedy ukazuje, že i když se předchozí německé vládě podařilo *podstatně oslabit překážky* pro nasazení Bundeswehru v misích krizového managementu, bylo by unáhlené se domnívat, že to zároveň znamená široký nový konsenzus, pokud jde o „poslání a roli německých ozbrojených sil“. Přesněji řečeno, jde o *široký* (mezistranický) konsenzus o roli Bundeswehru v jugoslávské krizi. Vysvětlení je takové, že široká podpora pro Bundeswehr napříč stranami vychází z toho, co Bundeswehr v současné době *dělá*, nikoli z toho, co *je* nebo co *potenciálně bude způsobilý dělat*, tj. z celého spektra aktivit krizového managementu, jak si představovala předchozí německá vláda.

Implikace pro novou rudo-zelenou vládu

Platí stále tento závěr pro rudo-zelenou vládní koalici? Nová vláda slibuje pokračovat v zahraniční a bezpečnostní politice Bonnu.³⁶ Ale v čem přesně má pokračovat? Vezme-li základní aspiraci Kohlovy vlády, mělo by to snad znamenat pokračování ve zvyšování úsilí, jak by Německo nakonec mohlo přispět – v případě potřeby i vojensky – k mezinárodně sankcionovaným multilaterálním krizovým misím všeho druhu, včetně typu Pouštní bouře?³⁷ Nepřekvapuje, že se nová vláda (stejně jako předchozí) nehrne do politické hry s ohněm, a tedy se vyhýbá explicitním prohlášením k tak ožehavým záležitostem. Působí ironicky, když dnes právě dřívější ministr obrany Rühle upozorňuje novou vládu, že „reálný test“ (*Bewährungsprobe – ověřovací zkouška*) Fischerovy a Scharpingovy bezpečnostní politiky stále ještě chybí. Tímto „reálným testem“ je podle Rühého názoru právě Irák. Proto napomíná rudo-zelenou koalici, aby tamější krizi nepokládala za něco, co by mělo být přenecháno Američanům. „Jít od toho nelze.“³⁸

Rühle si jistě velmi dobře pamatuje americké reakce na všeobecné mlčení Německa za poslední krize v Iráku v lednu/únoru 1998. Tehdy se Bonn rozhodl „jít od toho“, což se prakticky odrazilo v připraveném projevu tehdejšího kancléře Kohla na výroční „branné“ evropské bezpečnostní konferenci v Mnichově, v němž se „nedopustil“ ani jediné zmínky o krizi

v Iráku.³⁹ Na to senátoři McCain, Lieberman a Warner reagovali varováním, že nedostatek podpory pro vojenský zásah v Perském zálivu může mít negativní odezvu, pokud jde o podporu pro NATO ve Spojených státech.⁴⁰ Kohl, který si během amerického „bombardování“ psal poznámky,⁴¹ odpověděl, že vojenské základny jsou pro americké jednotky k dispozici a že je přece zřejmá solidarita se vším, co je zapotřebí udělat. Pokud jsem to neřekl dříve, dodal, bylo to proto, že se mě nikdo neptal. „*To je prostě problém komunikace.*“⁴²

Jde o problém komunikace či o vědomí/obavy, že nemusí existovat konsenzus ohledně aktivnějšího, eventuálně vojenského přispění? Rühle i Kohl si jistě byli vědomi toho, že by další eskalace krize mohla být „reálným testem“ jejich bezpečnostní politiky, vedoucím buď k reálnému přispění v krizi, v níž záleží spíše na strategických a bezpečnostních zájmech (což by pro Rühleho bylo hlavním úspěchem v jeho úsilí o postupné rozšiřování role Bundeswehru) než na lidských útrapách; anebo k odhalení dost omezené povahy „nového konsenzu“.

Rühle mohl pro svou politiku počítat přinejmenším se solidní podporou CDU/CSU a FDP, což – jak bylo výše naznačeno – se nedá říci o SPD ani o Straně zelených. Nová vláda zatím přispěla vojenskými prostředky k mezinárodnímu vojenskému úsilí o zvládnutí krize v Kosovu, svou povahou dost podobné krizi v Bosně, která tudíž není „reálným testem“ v Rühleho dikci. Přesto i tato krize vyvolala jisté roztržky v SPD a ve Straně zelených. Německá nabídka 14 letadel Tornado byla ve Spolkovém sněmu schválena poměrem 500 ku 62 hlasům, ale devět poslanců Strany zelených a 21 poslanců SPD hlasovalo proti.⁴³

Třebaže ještě zbývá vyčkat, zda nová vláda bude i nadále sledovat všechny vnější cíle předchozí vlády, jistě nápadně změny v jiných aspektech vojenského řešení krizí jsou již očividné. Koaliční dohoda slibuje obnovit roli Spolkové bezpečnostní rady při koordinování německé bezpečnostní politiky.⁴⁴ Kohl nevyužíval tohoto nástroje, ale naopak raději spoléhal na tzv. *Ressortprinzip* (princip odpovědnosti jednotlivých ministerstev za vypracovávání politické linie vlády), který mu ponechával roli zprostředkovatele.⁴⁵

Kromě toho nová vláda slibuje nabídnout „pomocné síly“ OSN,⁴⁶ v čemž je zřetelně patrný „zelený“ rukopis, a to podle mého názoru předznamenává určité střety s činiteli Ministerstva obrany. Nová vláda se však nijak zvlášť nebojí střetů, což právě ukázal nedávný požadavek zrušit zavedenou strategickou doktrínu NATO a přijmout politiku primárního nepoužití jaderných zbraní, což vedlo k vážnému střetu se Spojenými státy. Německý požadavek „šokoval“ a popudil americkou vládu, která „byla nedávno ujišťována, že nová levicově orientovaná koalice chce zachovat kontinuitu v zahraniční a bezpečnostní politice“.⁴⁷ Navzdory rétorickým jistotám to vypadá tak, že by nás mohlo v budoucnu čekat o něco více překvapení a nejistot. A to se zdá zcela jistě.

¹ Müller, H.: Military Intervention: The German Debate. In: Freedman (1994), s. 131.

² Rühle, V.: Growing Responsibility. German Comments, Vol. 42, duben 1996, s. 37.

³ Kinkel, K.: German Foreign- and Security Policy in international Crisis Management since 1990. Stichworte zur Sicherheitspolitik, No. 12, prosinec 1997, s. 34–38.

⁴ „Der jetzt erreichte parteiübergreifende Konsens ist für die deutsche Außen- und Sicherheitspolitik von entscheidender Bedeutung. Er gibt unserer uneingeschränkten Bündnis- und Partnerschaftsfähigkeit in der NATO, in der Europäischen Union und in der WEU das notwendige solide Fundament. Und diese Fähigkeit, falls notwendig eben auch militärisch mitzuwirken – mit allen Rechten und Pflichten –, ist für diese Stellung unseres Landes in Europa und der UNO, für unseren Einfluß in fast allen internationalen Organisationen von erheblicher Bedeutung.“

⁵ Kinkel, K.: cit. stať, s. 36.

⁶ I když primární příčina konfliktu mezi FDP a CDU/CSU byla v červenci 1994 odstraněna rozhodnutím Spolkového soudu, přetrvávaly podstatné názorové rozdíly mezi Kinkelem a Rühem, přičemž Kinkel otevřeněji prosazoval širší, globální roli pro Bundeswehr, zatímco Rühle byl daleko opatrnější a obezřetnější. Během albánské krize v dubnu 1997 byl tehdejší ministr zahraničních věcí Kinkel zpočátku pro zásah, „ale pak si velmi rychle uvědomil, že vláda má jednoznačný postoj k této otázce“, tj. Kinkel byl kancléřem a ministrem obrany Rühem zatlačen do zákrytu. Viz Stuttgarter Zeitung, 18. 4. 1997. In: Stichworte zur Sicherheitspolitik, s. 54. Vzhledem k rozsahu této stati je třeba postoj stran vládnoucí koalice zahrnout do vládního postoje.

⁷ White Paper on the Security of the Federal Republic of Germany and the Situation and Future of the Bundeswehr; Spolkové ministerstvo obrany.

⁸ Tamtéž, No. 510/519.

⁹ Tamtéž, No. 538.

¹⁰ Tamtéž, No. 525.

¹¹ Jde o rozhovory vedené s úředníky německého velvyslanectví v Londýně, s pracovníky plánovacího útvaru Spolkového ministerstva obrany i sekce Füs III téhož ministerstva, s úředníky Ministerstva zahraničních věcí z různých odborů (kontrola zbrojení, Evropská unie, NATO, ZEU, Balkán).

¹² Viz Einen Verzicht auf die Osterweiterung der NATO einsetzen; Antrag (13/7297) der PDS. Internet: Deutscher Bundestag – Pressemeldungen: Heute im Bundestag, 27. 3. 1997.

¹³ Viz Müller, H.: cit. dílo, s. 136.

¹⁴ Viz Aktive Friedens- und Menschenrechtspolitik statt militärischer Kampfeinsätze; Leitgedanken für eine Zivilisierung der Außenpolitik. Bündnis 90/Die Grünen, Bonn, prosinec 1995, s. 14.

¹⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁶ Dorff, R. H.: Germany and Peace Support Operations: Policy After the Karlsruhe Decision. Parameters (online), jaro 1996, s. 8.

¹⁷ Grün ist der Wechsel. Programm zur Bundestagswahl 1998, Erster Entwurf, 13. 10. 1997, s. 64.

¹⁸ Viz Wehrpflicht ist für SPD kein Tabu mehr. DPA, 3. 6. 1997.

¹⁹ Social Democratic Foreign Policy in the Transition to 21st Century, s. 22. Diskuzní příspěvek komise SPD pro zahraniční a bezpečnostní politiku na konferenci, konané 18. června 1997 v Bonnu.

²⁰ Viz tamtéž, s. 11 a 16.

²¹ Tamtéž, s. 11.

²² Tamtéž, s. 12.

²³ Wehrpflicht ist für SPD kein Tabu mehr, cit. dílo.

²⁴ Viz tamtéž, s. 21.

²⁵ Tamtéž, s. 18.

²⁶ Tamtéž, s. 19.

²⁷ Tamtéž, s. 19.

²⁸ Viz Challenges of the 21st Century. Projev přednesený na konferenci o zahraniční politice SPD 18. června 1997 v Bonnu.

²⁹ Maull, H. W.: Germany in the Yugoslav Crisis. Survival, Vol. 37, No. 4, zima 1995–1996, s. 121.

³⁰ Jde o rozhovory vedené se sociálnědemokratickými poslanci Spolkového sněmu z pracovní skupiny pro bezpečnostní politiku, z branného výboru a ze skupiny pro odzbrojení.

³¹ Borkenhagen, F. H. U.: Außenpolitischen Interessen Deutschlands. Rolle und Aufgabe der Bundeswehr. Bouvier Verlag 1997, s. 183.

³² US and UK toughen Iraq stance. Financial Times, 17.–18. 1. 1998, s. 3.

³³ Ministr obrany Rühle v interview pro Westdeutsche Allgemeine Zeitung z 25. 11. 1997. In: Stichworte zur Sicherheitspolitik, No. 12, prosinec 1997, s. 38.

³⁴ Bundeswehr se jen obtížně zbavuje ducha minulosti. Zatímco úspěšně vybudování protipovodňových ochranných náspů na březích Odry zvýšilo prestiž tehdejšího ministra obrany Rühleho i armády, odhalení krajně pravicových incidentů v Bundeswehru ji značně poškodila. Vojáci vzdávali poctu Hitlerovi a zpívali nacistické písně. Za období od ledna do prosince 1997 bylo nahlášeno 126 případů podezření z pravicově extremistické aktivity, týkající se 161 vojáků (ve srovnání se 44 incidenty týkajícími se 56 podezřelých v předchozím roce). A ze všeho nejhorší bylo zjištění, že v lednu 1995 byl pozván přednášet mladým důstojníkům na elitní akademii Bundeswehru v Hamburku Manfred Röder, usvědčený jako neonacista a vězněný v osmdesátých letech za teroristické aktivity. Viz Bundeswehr: Rühle, he swims against tide of scandal. Financial Times, prosinec 1997.

³⁵ Kinkel, K.: cit. staf, s. 34–38.

³⁶ Viz Fischer verspricht Kontinuität. Süddeutsche Zeitung, 11. 11. 1998.

³⁷ Tento názor (tj. že záměrem vlády CDU/CSU/FDP bylo připravit Bundeswehr na eventuální účast ve vojenských krizových misích všeho druhu, a to nejen po právní stránce) sdílí též dr. Karl-Heinz Kamp, ředitel výzkumné skupiny pro zahraniční a bezpečnostní politiku při Nadaci Konrada Adenauera. Viz diskuze v Institutu německých studií (Institute for German Studies), Birmingham, 9. 3. 1998.

³⁸ Schröder verspricht Konsolidierungskurs, Abbau der Arbeitslosigkeit, außenpolitische Kontinuität. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 11. 11. 1998.

³⁹ Viz Die Vereinigten Staaten fühlen sich von Verbündeten allein gelassen; Amerikaner kritisieren die Haltung der Europäer im konflikt mit Irak. Die Welt, 9. 2. 1998.

⁴⁰ Viz Kohl: Support for alliance against Iraq. Financial Times, 9. 2. 1998.

⁴¹ Viz Die Vereinigten Staaten fühlen sich von Verbündeten allein gelassen, cit. staf.

⁴² Kohl: Support for alliance against Iraq, cit. staf.

⁴³ Viz Bonn divisions. Financial Times, 17.–18. 10. 1998, s. 2.

⁴⁴ Viz Aufbruch und Erneuerung – Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert. Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen, Bonn, 20. 10. 1998, s. 46.

⁴⁵ Rozhovor s oficiálním činitelem Ministerstva zahraničních věcí, 19. 6. 1997.

⁴⁶ Viz Aufbruch und Erneuerung – Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert, cit. dílo, s. 45.

⁴⁷ Urging Shift by NATO, Germany Angers U.S. International Herald Tribune, 23. 11. 1998.